

KİMYA MÜHENDİSLİĞİ

T.M.M.O.B. KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI ADINA

Sahibi ve Sorumlu Müdür
İhsan KARABABA

Kimya Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu

Faruk AKTUZLU
Nurcan BAÇ
Dr. Erdoğan ALPER
İzgi BERKMAN
Dr. Ali ÇULFAZ
Dr. Savaş KÜÇÜKYAVUZ
Dr. Cemil OĞUZ

Yönetim Yeri

Ziya Gökalp Cad. No: 22/19
Tel : 25 52 83
Yenişehir - ANKARA

ŞAFAK Matbaacılık Sanayi
Tel : 12 48 68 - ANKARA

Abone Koşulları

Sayısı 10,— TL.
Yıllık 60,— TL.
Öğrenciye (Yıllık) 45,— TL.

- Dergi iki ayda bir yayınlanır.

Yazı Kabul Koşulları

- Dergimizde yayınlanmak üzere gönderilecek yazılar daktilo ile iki nüsha olarak yazılmalı ve şekiller parlak kâğıda net ve temiz olarak çizilmelidir.
- Yazı dili arı olmalıdır. Yayın kurulu yazı üzerinde gerekli düzeltmeleri yapmaya yetkilidir.
- Yayınlanan yazılardaki düşünce ve görüşler yazarın sorumluluğundadır, Kimya Mühendisleri Odasını ve Dergiyi bağlamaz. İlanlardan Dergi sorumlu değildir.
- Dergimizdeki yazılar kaynak gösterilerek aktarılabilir.
- Her dergi sayfası için telif yazılarda 80 TL. çevirilerde 60 TL. ödenir.

İlan - Reklam Tarifesi

Arka kapak iki renk 1600,— TL.
Arka kapak tek renk 1200,— TL.
Ön iç kapak tek renk 1200,— TL.
Arka iç kapak tek renk . . . 1000,— TL.

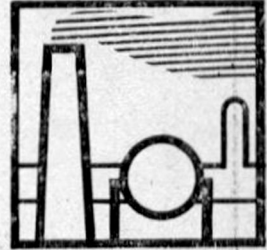
İç sayfalar :

Tam sayfa tek renk 800,— TL.
Yarım sayfa tek renk 800,— TL.
Her sayfadaki ek renk için . 400,— TL.
fark alınır.

KİMYA MÜHENDİSLİĞİ

T.M.M.O.B. KİMYA MÜH. LERİ ODASI YAYIN ORGANI
ENDÜSTRİYEL—EKONOMİK—TEKNİK

TURKISH CHEMICAL ENGINEERING REVIEW
INDUSTRIAL, ECONOMICAL AND TECHNICAL TOPICS

YIL : 14

CİLT : 8

SAYI : 71

HAZİRAN 1975

İÇİNDEKİLER

ULUSAL SİLAH SANAYİ RAPORU... .. 3

ÜLKEMİZDEKİ KİMYA ve İLGİLİ SANAYİ
DALLARININ DURUMU ve
KİMYA MÜHENDİSLERİ 19

Dr. Ömer KULELİ

KMO İSTANBUL ŞUBESİNİN
2. TEKNİK ELEMAN KURULTAYINA
SUNDUĞU RAPOR 24

MAGNEZİT SORUNU 26

ULUSAL SİLAH SANAYİİ RAPORU

**BU RAPOR KİMYA MÜHENDİSLERİ
ODASI, MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
VE TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ
ORTAK KOMİSYONU TARAFINDAN
HAZIRLANMIŞTIR.**

I. GİRİŞ

1. Silah Sanayii :

Bu gün ülkemizde belli çevrelerde «Milli Harp Sanayii» adı altında (Şövenist duyguların da istismar edilerek) koparılan yaygaranın özünü incelemeye geçmeden önce «silah sanayii nasıl ortaya çıkmıştır?» sorusuna cevap vermek zorunludur kanısındayız.

Rekabetçi aşamadan tekelci aşamaya geçen kapitalist üretim tarzında, bu aşamada kapitalistler yeni pazar ve yatırım olanaklarını da değerlendirmek için, kapitalizmin mantığı gereğince geri bırakılmış ülkelere yatırım yaparak sermaye ihracına başladılar. Bir yandan ticaret diğer yandan da yatırım yollarıyla emperyalist ülkeler dünyayı kendi sömürge alanları olarak paylaştılar. Emperyalist dönemde, kapitalistler, hem tekeli niteliklerini sürdürülebilmek için üretimi kısmak, hem de hızlı sermaye birikimi sonucu ellerindeki sermayeyi yeni kârlı yatırım alanlarına yöneltmek durumundalar. İşte bu ikilem, emperyalizmi genel bir bunalım içine sokmuştur. Genel bunalımla birlikte, emperyalistler hem kendi aralarındaki çıkar çelişkileri yüzünden hemde sömürgelerini ellerinde tutmaları için gerekli olan ordu ve savaş malzemeleri üretimine geçmek zorunda kaldılar. Böylece emperyalist ülkelerin ekonomileri büyük ölçüde askerileşti ve bugün Dünyada Kurtuluş Savaşı veren ülke halklarının üzerine yağdırılan bombalar, ölüm araçları, tanklar ve savaş uçakları kısacası savaş malzemeleri üretimi emperyalist ülkelerde büyük boyutlara ulaştı, ve kapitalizmin yapısı gereği bu savaş araçları üretimi, bu sistem yıkılana kadar

devam edecektir. Kısacası savaş araçları üretimi dünyada burjuvazinin çıkarlarını korumak ve geliştirmek uğruna genişlemiştir.

Bu silah üretimi sorununun ülkemize ve benzeri az gelişmiş ülkelere nasıl yansıdığına gelince, başından beri bir dünya sistemi olan kapitalizm, günümüzde sermayenin uluslararasılaşmasının çok yüksek boyutlara varmasıyla metropol ülkelerin ve ona bağlı ülkelerin büyük ölçüde bütünleşmelerine (beraberinde çelişkilerini de büyütüp taşıyarak) yol açmıştır. Yani günümüzde sömüren ve sömürülen ülkeler emperyalist-kapitalist zincirin iç içe geçmiş birer halkaları durumundadır. Bu yüzden uluslararası tekeli sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekeli sermaye, ezilen-sömürülen dünya halklarına karşı silahlanmakta ve çıkarlarını korumaya çalışmaktadır. Bu da emperyalist silah tekellerinin işine gelmekte, onlara tatlı kârlar sağlamaktadır. Silah tekellerinin ürettiği mallara talep olması için emperyalistler kendi aralarında bir savaş yapmak yerine az gelişmiş ülkeler arasındaki bölgesel savaşları körüklemekte ve kârlarını sürdürmektedirler. (Yunanistan-Türkiye-Ortadoğu'da gerginliğin körüklenmesi) ayrıca emperyalist-kapitalist sistemin genel çıkarları açısından belli bölgelerde alt-metropol diyebileceğimiz güçlü kaleler yaratmaya çalışmaktadırlar.

İşte bu koşullar altında yani, emperyalist silah tekellerinin kârını artırıcı ve emperyalizmin Orta-Doğu'daki ekonomik-politik çıkarları ve emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekeli burjuvazinin kâr kaynağı olarak Türkiye'de de bir silah üretimine geçilmesi (Üstelik bu gerçekten bir üretim olmayacağı halde) önerilmektedir.

Raporun diğer bölümlerinde ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz gibi başlı başına bir silah sanayiinden bahsetmek olanaksızdır. Silah sanayii yerine motor sanayii, kimya sanayii, makina sanayii, vs. gibi sanayi dallarının incelenmesi daha doğrudur. Çünkü bu gün nerede olursa olsun silah imalatı (Bilhassa modern jet uçağı ve tanklar) bütün girdilerini mevcut sanayiden temin ederek bunların montajını yapar. Örneğin Japonya'da Mit su bishi, Almanya'da Krupp, İtalya'da Fiat, ABD de General Motors, Ford vb., İngiltere Rolls-Royce gibi firmalar ikinci Dünya savaşında hemen sivil üretimden silah üretimine geçebilmişlerdir. İşte bunun için biz, raporda, genelde Türkiye Sanayiinin yapısı, özelde silah üretiminin koşullarını incelemeye çalışacağız.

II. ÜLKEMİZDE ULUSAL SAVAŞ SANAYİİ SORUNU

1. GÖRÜŞLER

«İnancımız odur ki, güçlü bir Türkiye kendi vatani ve milli davalarını kolayca savunabileceği gibi, Hür dünyanın ileri karakolunda, Orta-Doğudaki kilit mevkiinin nöbet görevini de üstün bir başarı ve büyük bir cesaretle sürdürebilecektir.»

Yukarıdaki sözü yabancı bir devletin yöneticisi değil, 23-4. Ocak/1975 tarihlerinde Ankara'da tertiplenen ve adına Milli Harp Sanayii Semineri denilen bir toplantıda, bu semineri tertiplleyen Ankara Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Necdet Esen söylemiştir. Fakat ne yazık ki bu gün Amerikan Askeri yardımının kesilmesi üzerine milli duyguları istismar ederek bağımsız bir savaş sanayii çılgınlıkları savuran ve ABD'ye küfreden bu kişilerin ne kadar milliyetçi olduğunu anlamak için, 1950 lerde ABD Dışişleri Bakanını Dean Acheson'un Türkiye'yi emperyalizmin ileri karakolu olarak gören şu sözlerine kulak verelim.

«Türkiye Hür Dünyanın güvenebileceği bir dosttur. Biz Türkiye'yi Orta-Doğunun en sağlam bekçisi olarak görüyoruz». Kurulması istenen savaş sanayinin özel sektör tarafından zevkle desteklenmesinin nedeni de mamullerin alıcısı hazır olduğundan tatlı kârlar sağlama olanağıdır. Şöyleki;

«Harp sanayii mamulleri yahut harp silahları için talep, güvenilir ve istikrarlı bir taleptir. Piyasa şartlarından kısmen bağımsızdır. Bu bir bakıma büyük bir sektörü meydana getirdiği takdirde, ekonomik istikrarsızlık, gelir alçalışları döneminde güvenilir bir talep kaynağıdır».

Türkiye'de özel sektörün en önemli savunucularından birisi olan Prof. Ahmet Kılıçbay'ın bu sözlerinin altında yatan gerçek, üretilen malları Devletin her zaman alacağı ve pazar darlığına düşmüş tekelci sermayenin satacağı mallara gereksiz de olsa halktan toplanan vergilerle milli savunma adına devletin alıcı olacağıdır. Yani, Prof. Ahmet Kılıçbay'ın bahsettiği «Gelir alçalışları dönemi» tekelci sermayenin kârlarının azaldığı dönemlerde ona tatlı kârlar sağlamaya devam edecek bir ortam sağlanmasıdır.

Yukarıda kısaca verdiğimiz emperyalizmin ve yerli tekelci sermayenin sözcülerinin sözleri, Türkiye'de son aylarda koparılan Milli Harp Sanayii yaygarasının gerçek nedenlerini çok açık bir biçimde gözler önüne sermektedir. Fakat bizler bu meseleyi ekonomik, sosyal ve teknolojik perspektiflerden ayrıntılarıyla incelerken, dünya ve Türkiye şartlarından soyutlamayarak uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin amaçlarını büyük ölçüde kendi sözlerine ve bi-

limsel verilere dayanarak açıklamaya çalışacağız. Bunun için İkinci Dünya Savaşından sonra dünyadaki gelişmeleri kısa da olsa anlatmakta ve çöken emperyalizmin günümüzdeki stratejisini incelemekte yarar olduğu kanısındayız.

2. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI DÜNYADAKİ GELİŞMELER

Bilindiği üzere 2. Dünya Savaşından sonra dünyadaki değişiklikler ekonomik ve politik alanlarda şu şekilde oldu :

A — Ekonomik değişiklikler :

a — Teknolojik değişiklikler (Atom Enerjisi, Elektronik sahasındaki gelişmeler, Uzayın keşfi vs.)

b — Uluslararası düzeyde bir iş bölümü.

B — Politik Değişiklikler :

a — Ulusal Kurtuluş Savaşları hızlandı, bağımsızlık fikri yaygınlaştı.

İşte bir yandan yukarıdaki teknolojik gelişmelerin üretime uygulanması ve uluslararası düzeyde bir iş bölümünün olması üretimi mutlak olarak artırırken, diğer yandan da Dünyanın 1/3 nün (Çin Halk Cumhuriyeti, Kuzey Kore, 8 Doğu Avrupa Ülkesi vs.) Sosyalist bloka geçmesi ve Ulusal Kurtuluş savaşlarının hızlanması (Vietnam, Latin Amerika vs.) ve politik bağımsızlık elde eden ülkelerin ekonomik tedbirler alması (40 Afrika ülkesinin politik bağımsızlıklarını elde ederek gümrük duvarlarını yükseltmeleri) pazarları daralttı. Bu dönemde yukarıdaki gelişmelerden dolayı uluslararası tekelci sermayenin en büyük sorunu olarak pazar sorunu ortaya çıktı.

İkinci dünya savaşından en güçlü kapitalist ülke olarak çıkan ABD, Sosyalizm denizinde bir ada, olarak kalmamak için Batı Avrupa ve Japon ekonomilerine (Marshall yardımı, uluslararası kurumlar vs.) sızarak güçlendirdi. 1970'lere kadar kapitalist dünyanın jandarmalığını zorunlu olarak üstlendi 1960'larda güçlenen AET ve Japon ekonomileri ABD pazarlarına sızmaya başladı. ABD'nin dünyadaki bağımsızlık hareketlerini bastırması için yaptığı karşılıksız harcamalar ekonomisini sarsıntıya soktu ve ABD dış ticareti 1971 yılında 2,5 milyar dolar, 1972 yılında da 6,8 milyar dolar açık verdi. Dünya ticareti üzerindeki kesin hakimiyetini kaybetmeye başlayan ABD, Emperyalist-kapitalist sistemin savunma masraflarının paylaşılması (Nato içindeki yeni düzenlemeler) ile karşılıksız giderlerini azaltmaya ve tüketim malları imalinden daha ileri yatırım malları imaline kayan AET ve Japon ekonomilerini de kendi imal ettiği ileri bilim ve tekniğe dayanan daha ileri yatırım mallarına muh-

taç hale sokup emperyalist dünya üzerindeki haki-miyetini sağlamaya çalıştı.

Bu dönemde, uluslararası tekелci sermaye, en önemli sorunu olan pazar sorununu çözmek için az gelişmiş ülkelerin ekonomilerine uluslararası kurumlar ve çok uluslu tekeller vasıtasıyla müdahale ederek, kendine bağımlı bir gelişim oluşturdı. Çünkü artık içine kapalı feodal ekonomi biçimleri uluslararası tekелci sermayenin-günümüzdeki koşullarında-çıkarına değildi. Bu yüzden de az gelişmiş ülkelerde kendi kontrollerinde geliştirdikleri ve kendileri ile bütünleştirdikleri yerli tekелci sermaye ile birlikte yatırımlara giderek ülkenin bütün kesimlerini emperyalist-kapitalist ilişkilere açmaya başladılar.

İşte, bu tür çarpık sanayileşme olgusu, özellikle 1963'den sonra Türkiye'de de görüldü ve bugünlerde oldukça geniş boyutlara ulaştı. Kimya, elektronik, otomobil ve motorlu araçlar, dayanıklı tüketim malları gibi sanayi dallarında montaj sanayii niteliğinde bir sanayileşme, yani pazar genişletilmesine yönelik dışa bağımlı bir sanayileşme görülmektedir.

Savaş sanayiinin özelliklerine geçmeden önce, bu sanayiinin organik olarak bağlı olduğu diğer sanayi kesimlerinin incelenmesi gerektiği kanısındayız.

III. SANAYİMİZİN BUGÜNKÜ YAPISI

II. Dünya savaşı sonrasında, Emperyalist - Kapitalist sistem içerisinde yer alan geri bırakılmış ülkelerde bir sanayileşme olgusu göze çarpmaktadır. Bu olgu 1960 sonrası Türkiye'sinde de görülmektedir. Böylece dışa bağımlı ve çarpık (Dayanıklı tüketim malları montajı ve taşıron niteliğinin-

de) bir sanayileşme ortaya çıkmıştır. «Amerikan Yardımı Anlaşması» «Nato'ya girişimiz», «Yabancı sermayeyi teşvik kanunu» ve bu gibi, 1960'ı izleyen dönemdeki «Ortak Pazar» girişimiz her iki dönemdeki sürekli borçlanmalarımız, içinde bulunduğu-muz 1970'lerin Türkiye'sini şekillendirmiştir. Gösterilen sanayileşme hedefine ulaşılabilmesi için şu koşul ileri sürülmüştür. Kalkınma, sanayileşme «Hür teşebbüs» ortamında gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla bu dönem «dışa bağımlı kapitalizmin» yükseliş dönemi olmuştur.

Savaş sanayii, makina ve elektronik gibi yatırım malları sanayiinin bir bileşimidir. Güçlü bir imalat sanayiinin desteğinden yoksun bir savaş sanayii düşünmek olanak dışıdır. Bu nedenle Ulusal savaş sanayiinin yatırım malları sanayii ile bir arada ele alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Daha doğrusu, Savaş sanayii, Türk Ulusal sanayii devrimi ile bütünleştirilmesi gereken bir dava niteliğindedir.

Ocak ayı içinde Ankara'da yapılan bir seminerde milli harp sanayii hemen kurulmalıdır diye tekелci sermayenin çığırkanlığını yapanlar, buna neden olarak, Türkiye'nin bugünkü sanayi yapısının buna elverişli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Türkiye'nin sanayiine ve onun bugünkü yapısına bir göz gezdirirsek gerçeklerin ne yönde saptırıldığını görürüz.

I — İMALAT SANAYİİ BİLEŞİMİ (DPT. 1972)

Ülkemizdeki imalat sanayiinin bileşimini, değişik nitelikli ekonomilerdeki imalat sanayii ile karşılaştırsak, tüketime dönük bir üretimin varlığını açıkca görürüz.

TABLO I

Üretim	Türkiye	Gelişmiş Ekonomiler	Gelişmekte Olan Ekonomiler	Merkezi Planlama Ekonomileri
Tüketim malları	46,6	20	39	25
Ara Malları	39,4	35	36	27
Yatırım Malları	14,0	45	25	48

1972'nin Türkiye'sinde imalat sanayiinin Toplam üretiminin % 46,6 sı tüketim malları sanayiine aittir, ancak % 14'ü yatırım malları sanayiine aittir. Buna karşılık gelişmiş ülkelerde yatırım malları üretimi % 45-50 oranındadır. Aynı ülkelerde tüketim malları üretimi ise % 20-25 oranındadır.

Genel olarak aşağıdaki tablodan da izlenebileceği gibi imalat sanayii büyük ölçüde ithalat'a dayanmaktadır.

TABLO II

	İhracat	İthalat
Tüketim Malları	79,9	1,7
Ara Malları	18,0	43,2
Yatırım Malları	2,1	55,1

Görüldüğü gibi toplam ithalatın % 55 i gibi büyük bir kısmını teşkil eden yatırım malları Sanayiidir. Kurulması istenen Milli Harp Sanayiinin, dışa ba-

ğımlı olmasını istemiyenler, acaba üretiminin yarısından fazla bir kısmı ile dışa bağımlı olan ve Harp Sanayiinin özünü teşkil edecek olan yatırım malları sanayiinin yapısını görmemezlikten mi geliyorlar?

a) ARA MALLARI SANAYİİ

Ara malları sanayii yatırım malları sanayiinde girdi olan yarı mamul maddelerin üretimini yapar. Toplam imalat sanayii içindeki payı % 39,4 olan bu sanayinin yapısı da genel sanayi yapısına uygun, dışa bağımlı, çarpık bir sanayidir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde bu sanayii dalı toplam imalat sanayii içinde daha az yer tutmakta, bunların üretimi, metropollere bağlı az gelişmiş ülkelere kaydırılmaktadır.

Ara Malları üretimi fazla gelişmiş bir teknoloji ve sermaye gerektirmediğinden, az gelişmiş ülkelerdeki ucuz ve yoğun emek gücünden faydalanmak isteyen uluslararası tekeli sermaye tarafından bu ülkelerde, kendi kontrolleri altında yapılmaktadır. Örneğin Türkiye'de son yıllarda sayısı hızla artan ve dokuma bedellerine ara malı olarak iplik üreten taşaron nitelikteki işletmeleri gösterebiliriz.

b) YATIRIM MALLARI SANAYİİ (DPT, 1972)

TABLO III

Yatırım Malları Sanayii Bileşimi

Sanayi Dalı	%
Madeni eşya Sanayii	21,9
Makina İmalat Sanayii	15,7
Elektrik - Elektronik	14,7
Taşıt Sanayii	38,4
Tarım alet ve Makinaları	9,3

Yukarıda belirtilen yatırım malları sanayiinin tüm kesimleri gerçek anlamda sanayileşmeyi belirleyecek bir teknolojiye yoksundur. Patent, Lisans, Know-How anlaşmaları ile dış ülkelerin teknolojiyelerinden yararlanarak büyük oranlarda montaj firmaları halinde çalışmaktadırlar. Mamul ve yarı mamullerin pek çoğu ithal edilerek yurt içinde sadece montaj ve pazarlamasıyla yapılmaktadır.

Bir ülkenin sanayii alanındaki yerini belirleyen imalat sanayii içindeki yatırım malları sanayii payı daha önceki sunulan tabloda görüldüğü gibi Türkiye için pek iç açıcı olmamakla beraber gerçek anlamda bir imalat sanayiini belirleyecek teknolojiye de yoksundur, bu nedenle bu sanayi dalını biraz daha yakından incelemekte yarar görmekteyiz.

TAŞIT SANAYİİ

Yatırım malları sanayii dalında genellikle çokuluslu tekellerle birlikte yatırım yapılmış, bütün önemli

aksam ve girdiler bu tekellerden elde edilmektedir. Yatırım malları sanayiinin % 38,4 gibi büyük bir kesimini teşkil eden taşıt sanayiinin nasıl dışa bağımlı olduğunu da birkaç örnekle görelim.

Örneğin yerli ve yabancı tekeli sermayenin ortaklaşa kurdukları Tofaş T.A.Ş.; İtalyan Fiat, Koç Holding, ABD Ford ve Oyak, Fransız Renault şirketleriyle ortaklaşa yatırıma gitmiş, teknoloji olarak dışa bağımlı kuruluşlardır.

Otobüs ve Kamyon üretiminde ise durum daha da bağımlıdır. Bu kuruluşlar Motor ve diğer bütün önemli aksamaları ortak tekellerden temin ederek sırtlarını büyük ölçüde ithalata dayamışlardır.

Bu şirketlerden Otomarsan Otobüs ve Motorlu Araçlar Sanayii A.Ş., 160'dan fazla ülkede 150 bin kişinin çalıştığı 3500 üretim birimi kuran Batı Almanya merkezli Daimler - Benz AG. şirketi ile Kadir Hasoğlu ve Ortakları Koll. Şti. ve Mengerler Tic. TAŞ ortaklığı olarak kurulmuştur, ve Mercedes - Benz otobüslerini üretmektedir. Toplam Sermayesi 20 milyon TL. sıdır. Uluslararası tekel Daimler - Benz AG.'nin sermaye içindeki payı % 45 iken sonradan sermaye 25 milyon TL. sına çıkarılmış ve Daimler - Benz AG. nin payı % 36 ya inmiştir.

MAN Kamyon ve Otobüs Sanayii A.Ş. Batı Almanya merkezli Maschinnefabrik Augburg Nürnberg AG. uluslararası tekeli ile Ercanlar Ltd. Şti. Ortaklığında kurulmuştur. Yine montaj tipi üretim yapmaktadır. 1974 de 1322 olan toplam üretim içinde 306 adet MAN Otobüsü üretmekle üretimde ikinci sıradadır. Yabancı ortağın sermaye içindeki payı %33,33 tür ve şirketin 1971 yılındaki toplam satışı 140 milyon TL. sıdır.

MAGİRUS Otobüslerini üreten Otobüs Karoseri ve Turistik İşl. A.Ş. de yine Batı Almanya Kaynaklı uluslararası tekeli sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekeli sermayenin kurduğu bir montaj firmasıdır. 1971 yılında 306 Adet olan üretimi 1974 yılında 52 adete düşmüştür.

Bir holding kuruluşu olan Oto Yol San. A.Ş. ise Bussing marka otobüslerin montajını ve pazarlamasını yapmaktadır. Yabancı Sermaye yatırımı olmasına rağmen Patent - Lisans hakkı ve önemli Motor aksamının ithal edilmesi yüzünden Bussing üreten uluslararası tekelle bütünleşmiştir. Sermayesinin % 42,91 i Koç Holding'e aittir.

Bütün bu kuruluşların yan sanayiinden temin ettikleri parçaların bir çoğu da yabancı kuruluşlarla ortak çalışan firmalar tarafından temin edilmektedir.

Örneğin; BELDESAN Motorlu Vasıtalar Sanayii A.Ş. ürünleri şok emicileri ve motosiklet. Şok emicileri, İngiliz Lisansı altında imâl edilmektedir ve müşterileri : OTOSAN, TOFAŞ'dır.

Kullanılan Hammadde kısmen yerli kısmen yabancıdır.

BİKSAN Birleşik Kablo Sanayii :

Ürünleri : Otomotiv Kablo ve donatımı : Fiat Lisansı altında

ERKA BALATA ve OTOMOTİV SANAYİİ A.Ş. :

Ürünleri :

a) Fren ve Debriyaj Balataları

Ham Madde ithal edilmekte

Müşterileri : MAN, OTOSAN, TOFAŞ

b) Radyatör : Hammadde tekelden temin edilmekte Lisans ve spesifikasyonu montaj fabrikalarının lisans ve teknik işbirliği içinde çalıştıkları yabancı ana firmalar vermekte veya belirlemekte.

Müşterileri : Bütün taşıt montaj fabrikaları ve yedek parça olarak kamu ve askeri sektörler.

Kolbenschmitt «KS» OTOPAR A.Ş. :

Alman lisansı altında intiraklı motorlar için pistonlar.

Hammadde ithal.

Müşterileri : BMC, Massey Ferguson, Magirus, TOFAŞ ve diğer montaj fabrikaları.

NACO (Magretti - Marelli) lisansı altında imalatları elektrikli aletler, hareket tertibatı dinamo, alternatör, regülatör, ateş alma bobinleri, hammaddenin bir kısmı ithal edilmekte.

Müşteriler : TOFAŞ, OYAK, OTOSAN.

UZEL Ticaret ve Sanayii Ltd. Şirketi :

İmalatları : Çelik ürünler, tekerlek ve jantlar, yaylar, jantlar İtalyan lisansı, ayrıca Firestone Lisansı. Müşterileri : MAN hariç bütün montaj fabrikaları.

Daha geniş bir araştırmayla bu gibi kuruluşların artacağı da göz önüne alınırsa, otomotiv sanayinin ülke kalkınmasına ne şekilde katkıda bulunduğu ve teknolojik düzeyinin ne olduğu daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Biz şimdilik sözü sermaye kesiminin bazı sözcülerinin gerçekleri yansıtan konuşmalarına bırakmakla yetineceğiz.

17-18 Mart tarihlerinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının düzenlendiği bir toplantıda konuşan sermayenin bazı sözcüleri de montaj sanayinin yurda ne getirdiğini söylemekten çekinmediler. Toplantıda Eskişehir Sanayi Odaları adına konuşan Yavuz Zeytinlioğlu, firmaların dışa bağımlılığı nedeni ile, ülke şartları doğrultusunda bir gelişmeden uzaklaştıklarını, giderek plansız programsız üretim yapan hasta bir yan sanayinin doğduğunu söylerken; ana sanayii temsilcileri, yan sanayinin uygun fiyatlarla, zamanında ve kaliteli mal üretmediğini, kaliteli imalat yapan bu yan kuruluşların yanında ka-

lite kavramı tanımayan kuruluşların da bulunduğunu söylemiştir.

Daha sonra konuşan Demirel Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş. temsilcisi Şahin Demirel, oto montaj sanayisini kuranların sadece tüccar zihniyetiyle çalıştıklarını öne sürerek özetle şöyle konuşmuştur :

«Bu memleketin kaderinin manzumesinin bir mısra olarak, yine herşey ticarete, sermayeye göre tecelli etmiştir. İthal ettikleri kamyonun evsafını ancak kestikleri faturada yazıp gören tüccar ve yedek parçacı gurubu bu memleketin otomotiv sanayii kurma şerefine nail olmuştur».

ELEKTRONİK SANAYİİ VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Giderek artan ileri bir teknoloji kullanımı günümüz savaşlarının en belirgin özelliğidir. Çağımızda hızla ilerleyen bir teknoloji olan elektronğin de savaş imalatı içindeki yerinin hızla arttığı bilinen bir gerçektir.

Hava Kuvvetlerindeki uçak haberleşme ve kumanda sistemleri, roketler ve roketlere karşı savunma sistemleri elektronik gereçlerle gerçekleştirilmekte ve giderek bu sistemlerin merkezi bir bilgisayarla denetlenmesi ve çalıştırılmasına yönelinmektedir. Tanklarda, zırhlı araçlarda, haberleşmede, uyduların çeşitli füzelerin kullanıldığı saldırı ve savunma sistemlerinde savaş gemilerinde, denizaltılarda, haber alma sistemlerinde elektronğin yeri çok büyük boyutlara erişmiştir. Genel olarak bir savaş uçağının değerinin %20 si elektronik malzeme düzeni olarak hesaplanmaktadır. ABD hava kuvvetlerinde ve son NATO ülkelerinde kullanılacak General Dynamics Corp. YF-16 savaş uçaklarında uçak başına 750.000 dolarlık elektronik cihaz yerleştirilecektir. ABD elektronik firmaları, Eylül - 1974 de Farnborough 74 havacılık sergisine şimdiye dek görülmemiş biçimde katılarak adeta bir gövde gösterisi yaptılar. Kuzey Avrupa Nato ülkelerinin seçimi başka bir ülkenin yaptığı uçak üzerinde gerçekleşse bile elektronik sistemlerin ABD den satın alınacağı açıklandı.

Dünya elektronik savaş pazarında İngilizlerle Fransızların birlikte tuttıkları yer ABD'nin payının % 10-12 sini geçmemektedir. (3)

Dünya pazarında bu kadar küçük bir yer tutan İngiltere üretiminde bile, Marconi Spare and Defence Systems, Decca ve Plessey firmaları İngiltere kiralıyet Hava Kuvvetleri ile 1.5 milyon ve 14 milyon TL. lik iki anlaşma yaptıkları (4) göz önüne alınırsa olayın boyutu daha iyi belirir sanırız.

Pazarın büyümesi ve cihazın sürekli artması da savaş elektroniği konusunda önemli bir noktadır. ABD Firmalarının sözcüsü 1974 askeri satışlarının

8,2 milyar \$ iken 1975'te 7,2 milyara indiğini belirtip Uzakdoğudaki savaşın sona ermesini üzüntüyle karşılarken Ortadoğudaki ülkelere satışının arttığını sevinçle bildirmekten çekinmemektedir. İran'a 1,9 Milyar \$ Suudi Arabistan'a 1,1 Milyar \$ İsrail'e 812 Milyon \$, Kuveyt'e 331 Milyon \$'lık satış yapacaklarını, yalnızca ünlü Bell firmasının İran ile yaptığı anlaşmanın 225 Milyon \$'lık olduğunu müdelemektedir. (3) Araştırma giderlerinin artması nedeniyle Mart ayında bir YF-16 uçağının fiyatının 5,6 Milyon \$'a çıkacağı öngörüldükten Nisan - 1975 de 8 Milyon \$'a çıkacağı bildirilmektedir. (5). ABD'nin 1965 yılı elektronik cihazları imalatı 100 alınırsa 1973 Eylülünde 109,9 1974 Ağustosunda 121,9 ve 1974 Eylülünde 125,7 ye ulaşmaktadır. (6).

Elektronik Sanayiinin Özellikleri

Elektronik cihaz imali genel olarak birçok yan sanayii dalına (metal, optik, plastik ile) ve öncelikle elektronik devre elemanları imaline dayanmaktadır. Çok hızlı gelişen ve büyük araştırma-geliştirme çabaları gerektiren bir teknolojiyi vardır. Dünyada büyük çok uluslu veya tek uluslu şirketler üretimi geniş ölçüde elinde tutmakta ve tekel kârları ile satış yapmaktadır.

TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK SANAYİİ

Yurdumuzda Uluslararası radyo-TV türü elektronik tüketim cihazları yapan büyük şirketlere bağlı montaj tesislerinin ötesinde ciddi bir elektronik sanayii olduğunu söylemek olanaksızdır. Kamu kesimindeki yüksek frekans haberleşme cihazları imalatı henüz yeterince gelişmemiş, özel sektördeki büyük firmalar günümüze dek profesyonel cihaz (Ordu veya Endüstri için özel haberleşme, bilgi işleme cihazları v.s.) alanına yatırım yapmıştır.

Bazı özel girişimcilerin yarı amatörce olarak nitelenebilecek çalışmaları çok yetersiz kalmıştır.

Bu konuda yatırım yapacağı bildirilen bir «Halk sektörü» kuruluşu da somut adım atamamıştır. Yükarıda değindiğimiz gibi elektronik cihaz sanayiinin en temel özelliklerinden olan devre elemanlarına ve elektronik dışı yan sanayie dayanmasının doğurduğu sorunlar da yurdumuzda tek başına «Savaş elektroniği» tüm bir sanayi dalının gelişemeyeceğinin kanıtıdır.

TEKNOLOJİ SORUNU

Elektronik Teknolojisinin hızla geliştiğine değinmiştik. Yurdumuzda elektronik araştırmaya yönelen kamu kuruluşlarının gerekli desteği sağlamadıkları, özel sektörün ise hiçbir araştırma, teknoloji geliştirme çabasına girişmek niyetinde olmayıp teknoloji ithaline dayandığı bilinmektedir. Teknoloji Transferinin genel aşamaları şunlardır :

- Önce ürünün tümüyle ihraç edilmesi,
- Sonra dolaysız yatırım,
- Daha sonra yerli denetime tabi dolaysız yatırım,
- Birçok firmanın ürünü yapması durumunda lisans verilmesi,
- İşletme anlaşmalarının yapılması,
- En sonra da teknik yardımın, teknisyen yetiştirme kurs düzenleme türü gelişmesidir.

Böylece, gerçekten yeni bir teknolojinin yabancıardan edinilmesine olanak yoktur.

Sonuç olarak :

Elektronik sanayii, savaş için yapılan üretim içinde çok büyük bir yer tutmaktadır. Yurdumuzda elektronik sanayii gelişmemiş, gerek yatırım düzeyi gerek teknoloji açısından geri kalmıştır. Genel sanayileşmemizin sağlıklı gelişmesindeki tüm rahatsızlıklar bu sektörde gözlenmektedir.

Yurdumuzun dışa bağımlı ve çarpık sanayileşmesinin özel bir sonucu olan elektronik sanayindeki durumun daha iyi olması zaten beklenemezdi.

«Bağımsız bir savaş sanayii kurulması»nın önde gelen sorunlarından biri elektronik sanayii sorunu olacaktır. Askeri standartlardan, uzak çok daha kolay bir elektronik üretim gerçekleştirilmeden, yurdumuzda yerli teknolojinin temel sorunlarına yönelinmeden, yan sanayii, devre elemanlarının temini gibi alanlarda koordineli çalışmalara başlamadan, bilimsel ve teknolojik araştırmalardan temel sonuçlar alınmadan «Elektronik savaş cihazları imalatına» yönelmek hem yanlış olacak hem de gerçekçi olmayacaktır.

MAKİNA İMALAT SANAYİİ

Yatırım malları sanayiinin % 15,7 sini teşkil eden bu sanayi dalı, ana proses - Makinalarının üretimiyle uzaktan yakından alakalı değildir. Halbuki bu sanayi bir ülkenin sanayileşme derecesini gösteren en önemli sektörlerden birisidir. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi sanayileşmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki bu sanayiinin toplam imalat sanayii içindeki payının durumu gerçek sanayi ile montaj sanayii arasındaki farkı koymaktadır.

İmalat sanayiinin diğer dallarında da durum pek farklı değildir. Buz dolabı, Çamaşır makinası, Elektrik süpürgesi vb. nin montajını içeren ve imalat sanayinin % 21,9 unu teşkil eden Madeni eşya sanayii % 9,3 gibi düşük bir yüzdesini oluşturan tarım alet ve makinaları sanayileri de pek çok üretim dallarında dışarıya bağımlı ve montajcı niteliktedir.

Makina İmalât Sanayii Üretiminin Sanayii Üretimi İçindeki Payı

Ülke	İmalat Sanayi içindeki yeri	Toplam Sanayi içindeki payı
B.Almanya	% 10,8	% 19,9
Türkiye	% 2,4	% 2,3
Yunanistan	% 1,9	% 1,7
Hollanda	% 10,0	% 9,5

Görüldüğü gibi makina yapan makina sanayiinin toplam sanayii içindeki payı Türkiye'de % 2-3 gibi küçük bir oran iken, ağır sanayie dayalı savaş sanayinin yerli olarak kurulması, imkânsızdır. Makina arz ve talebinin dağılımına baktığımızda da Türkiye'nin makina yapan sanayii dâhinde ne derece ileri (!) bir düzeyde olduğu ortaya çıkar.

Makina Arz ve Talebinin dağılımı

Ülke	Arz		Talep	
	Üretim	İthalat	İç Talep	İhracat
ABD	% 95,8	% 4,2	% 86,8	% 13,2
OECD Ülkeler.	% 94,3	% 5,7	% 82,8	% 17,2
Türkiye	% 35,7	% 64,3	% 99,6	% 0,4

Görüldüğü gibi Türkiye'deki dışa bağımlı makina imalât Sanayinin üretimi, tüketime yönelik ve arzın % 64,3 ü ithal edilmektedir.

İmalat sanayiinin diğer dallarında da durum pek farklı değildir. Buzdolabı, çamaşır makinası, elektrik süpürgesi v.b. nın montajını içeren ve imalat sanayiinin % 21,9 unu teşkil eden madeni eşya sanayi, % 9,3 gibi düşük bir yüzdesini oluşturan Tarım Alet ve Makinaları sanayiileride pek çok üretim dallarında dışarıya bağımlı ve montajcı niteliktedir. Üstelik ekonominin üretim olanaklarından yararlanma oranı olan kapasite, bu sanayide çok düşük düzeyde kullanılmaktadır.

İmalat Sanayii Kapasite Kullanımı (D.P.T. 1971)

Kamu Kesimi	Özel Kesim
% 83	% 69

İki rakam arasındaki fark bilinçli olarak üretimi kısarak fiyatları (ve böylece kârları) arttırmanın bir sonucudur. Kapitalist sistemin anarşik işleyiş yapısı nedeniyle eksik kapasite kullanımı gerek kamu sektörü gerek özel sektör için aynı ölçüde geçerlidir.

İmalâtın % 46,6 sını tüketim malları üretimi oluşturmaktadır. Görüldüğü kadarıyla sanayimiz daha çok tüketim malları sanayine dönük, nispeten geri üretim teknolojileri kullanan, genellikle küçük üretim birimlerinde kuruludur.

Sanayimizde yapısal bir değişikliğin olması gerekir. Bu yapısal değişiklik, ileriye ve geriye besleme etkisi güçlü, ara malları sanayiileri ile yatırım malları sanayiinin sağlıklı bir biçimde geliştirilmesidir.

2. TÜRKİYE'DEKİ KİMYA SANAYİİNİN ÖNEMLİ ÖZELLİKLERİ

Ülkemizdeki Kimya ve ilgili sanayi dallarında son on yılda bir gelişim gözükmemektedir. İş yeri ve çalışanların sayısında % 100 artış görülmüştür.

Kimya, petrol, kömür, gıda, içki, seramik ve metalurji sanayii dallarının her birinde özel kesime ait iş yeri sayısı kamu kesiminden daha fazladır. Ancak iki kesimin yatırım alanları büyük farklılık gösterir.

Sözü geçen sanayii dallarını ürettikleri mallara göre iki ana gruba toplar ve bu gruplara kimlerin yatırım yaptığını incelersek «Özel teşebbüs eli ile kalkınma»nın yurt çıkarlarına değil cep çıkarlarına dönük bir edebiyat olduğunu görürüz. Kimya ve ilgili sanayii dallarının iki ana gurubu vardır.

a) Ağır Kimya Sanayii

Kömür, Petrol, tuz, kükürt, hava, su gibi temel ham maddelerden başlayarak tüketim ürünlerinin yanında diğer imalât sanayiilerinde girdi olarak kullanılan temel kimyasal maddeleri yapar. Gübre, nafta, sud kostik, sülfirik asit v.b. Bu tesisler büyük yatırımlar gerektirir, ham madde bakımından dışa bağımlılığı azdır.

b) Tüketim maddeleri Üreten Kimya Sanayii

Ara malları işleyip tüketim malı yapan, çoğunlukla montaj fabrikası niteliğinde tesislerdir. Yatırım gereksinimleri bir önceki guruba göre çok daha azdır. Ürünlerin çeşitliliği nedeni ile pek çok değişik ara ürünü girdi olarak kullanan bu tür tesislerin ham madde gereksinmesi nedeni ile dışa bağımlılığı fazladır.

Kimya Sanayii
(İlaç, boya, Kim. maddeleri vb.)
Petrokimya - Gübre

Yatırım (Milyon TL.)	
1963 - 68	1973 - 77
768	3.850
1.660	9.320

Görüldüğü gibi ağır kimya sanayiinden seçtiğimiz iki örnek Petrokimya ve gübre için yapılan yatırımlar daha çok tüketim mallarına dönük kimya sanayii yatırımlarından 2-2,5 kat fazladır.

İşte Türkiye'de özel teşebbüs büyük yatırımları devlete bırakmış ve kendi (1972 de) üretiminin % 50 si tüketim malları (sabun, deterjan, ilaç, kibritle, kolonya) olan kimya sanayiine el atmıştır. Burada da yabancı firmalarla kurulan ortaklıklar nedeni ile bu kesimdeki yabancı sermaye oranı % 64 gibi çok yüksek bir düzeye erişmiştir.

Ülkemizde kimya sanayiinin bir başka belirgin özelliği de düşük kapasite ile çalışıp kaynak israfına yol açmasıdır. Bu özel kesimde çok daha belirgindir.

Kimya sanayiinin henüz emeklemekde olduğu ülkemizde kimya sanayi ürünlerinin pek çoğunu girdi olarak kullanıp, savaş araç ve gereçleri yapan üst düzeydeki imalat sanayiinin Türkiye'de hemen kurulması gerektiği yolunda bir kamuoyu oluşturulmalıdır.

SAVAŞ GEREÇLERİ İMALATININ KİMYA SANAYİİNE BAĞIMLILIĞI

Hemen her çeşit ağır sanayi ürünlerini girdi olarak kullanan savaş gereçleri imalatı, üst düzeyde, çok karmaşık ve özel sanayii kuruluşlarında yapılır. Kara baruttan, modern süpersonik jet uçaklarının yapımına kadar bu sanayii dallarının hepsinde kimya sanayiinin ürünleri kullanılır. Bu bölümde, bu bağımlılığı yurdumuzun gerçeklerini de göz önünde tutarak bazı somut örneklerle inceleyeceğiz.

A) PATLAYICI MADDELER

Türkiye, şimdilik, kendi ihtiyacı olan patlayıcı maddelerinin % 85'ini kendi üretmektedir. Ancak talep artışı ile üretim artışı eşit olmadığından, ithalat için harcanan para 1967-77 döneminde iki misli artmaktadır. (3. Plân yıllık ithalat artışı % 10).

Patlayıcı madde değerleri (1971 fiyatları ile milyon TL. olarak).

	1967	1972	1977	3. Plân Yıllık Artış %
Talep	61,2	78,8	106,5	6,2
Üretim	53,0 (%87)	67,7 (%83)	88,7 (%83)	5,6
İthalat	8,2	11,1	17,8	9,9

Roket yakıtları halen ithal edilmektedir. Yurt içindeki imalat sanayii hammadde potansiyeli, patlayıcı maddeler sanayiini besleyici nitelikte değildir. Eski bir teknolojinin uygulandığı bu daldaki ham madde talebi göz önüne alınırsa nitrik asit ve teknik amonyum nitrat yeterli, toluen yetersiz, gliserin çok pahalı, glikol, sodyum nitrat ve potasyum nitrat yurt içinde üretilmemekte ve kükürt rezervleri de sınırlıdır.

AKARYAKIT

Türkiye'de bugün petrol ihtiyacının 2/3 sini ithal eden bir ülkedir. Bunun yanında Fuel Oil ve ma-

deni yağ tüketiminin bir kısmı da ithal yolu ile karşılanmaktadır. Benzin, mazot ve Jet yakıtının tamamı yurt içi rafinerilerden sağlanır. Bu rafinerilerin üçü yerli, biri yabancıdır. Yabancı firmaların rafinerisi Ataş'ın tüm kapasitedeki payı % 31 dir. Petrolün süratli ithali dost ülkelerle yapılan anlaşmalarla sağlansa da üretimde çok az kullanılmalarına rağmen çok kritik görevleri olan bazı katkı maddeleri tamamen USA, İngiliz ve Alman firmalarından sağlanmaktadır. Örneğin jet yakıtına katılan Santolene-C, Tenamene 60, Kerobit vb. gibi maddeler.

A) Akaryakıt durumu

Yıl	Ham Petrol (Bin ton) Üretim	İthalat	Toplam	Jet yakıtı Üretimi (Bin ton)
1965	1533 (%33)	3049 (%67)	4582	66 (-100)
1970	3542 (%47)	4055 (%53)	7597	161 (-244)
1972	3409 (%32)	7322 (%68)	10731	214 (-324)
				İndeks

İst. Yılı: 1973, S-249

- Türkiye Petrol ihtiyacının 1/3 ini kendi üretir.
- Jet yakıtı tüketimi son 10 yıl içinde yaklaşık 4 misli artmıştır.
- Rafinerilerimizde (Batman, İpraş, Aliğa) tüm jet yakıtı ihtiyacımız karşılanabilmektedir.

A) Buzlama Önleyici	?
B) Korozyon önleyici	Santolene
C) Metal Deaktivatör	Tenamene-60
D) Oksitleme Önleyici	Topanol-AN

C) LASTİK

Türkiye'de bugün üretim yapan tüm firmalar yabancı şirketlerin kontrolünde bulunan ortaklardır. Artan oto lastiği ihtiyacını karşılamak için büyük bir kapasite artırılması ön görülmektedir. Bu konuda özel yabancı ve kamu kesimleri arasında büyük bir rekabet vardır. Ordu kökenli bir kuruluş olan OYAK çabuk kâr etme düşüncesi ile bir kamu kuruluşu olan Petkim ile ortaklık yapmaktan kaçınmış ve «Harp Sanayii» nin güvenliğini istismar ederek bir Amerikan firması ile yaptığı ortaklığa gerekli izni çıkarmak için DPT'ye baskı yapmaktadır. Kurulacak Şirketin uçak lastiği yapacağı öne sürülmektedir.

Oto lastiği sanayiinde kullanılan ham maddelerin bir kısmı halen PETKİM tarafından yapılmakta ve şimdi deneme safhasında olan Fabrikanın çok yakından üretime geçmesi ile bu ham maddelerin hepsi 1977'ye kadar Türkiye'de üretilecektir. Bu maddeler CBR ve SBR sun'i kauçukları ile Karbon siyahı denilen dolgu maddesidir. Ancak modern jet uçaklarının tekerlekleri çoğunlukla doğal kauçuk veya polizopren denilen sun'i kauçuktan yapılmaktadır. Bu maddenin yakın bir gelecekte üretilmesi düşünülmektedir. Çünkü talep bir yatırımı öngörecektir seviyenin çok altındadır. Yani Uçak lastiğini yurt içinde yapmak ile hazır olarak dışarıdan almak ekonomik ve dışa bağımlılık açısından bu koşullar altında birbirinden çok farklı şeyler değildir.

B) Dışa Bağımlılık

1. Ham petrolün % 60-70 i ithal edilmektedir.
2. Jet yakıtının hepsi Türkiye'de yapılmakta, ama az miktarda kullanılmalarına rağmen çok önemli olan jet yakıtı katkıları aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi hep dış firmalardan sağlanmaktadır.

Firma	Ülke
BASF	B. Almanya
Eoluer Cooper	USA
UOP	USA
ICI	İngiltere

SBR kauçuğu ve tabi kauçuk İTHAL edilir. Çok kullanılan karbon siyahı artık Petkim tarafından yapılmaktadır. Petkim sentetik kauçuklardan SBR ve CBR, 1977 sonuna kadar Türkiye'de yapacaktır. Üretim henüz deneme safhasındadır.

1977 için	Petkim
DPT Talep tahmini (TON)	Kapasite
SBR 29.800	32.150
CBR 10.300	13.500
Karbon Siyahı 30.000	15.000
	(30.000'e çıkabilir)

D) DEMİR ÇELİK SANAYİİ

Ağır sanayiinin en önemli girdilerinden olan demir ve çelik mamullerinin büyük bir kısmı ülkede üretilir. Ancak bir yandan İskenderun'daki 3. Demir Çelik Fabrikası bitirmeye çalışılırken öte yandan yurt içi fiyatlarından daha düşük olan dış piyasa fiyatları ile ithalata izin vermenin hangi çıkarlara hizmet ettiği gözden kaçmamalıdır.

Demir - Çelik Sanayii Üretimi (Bin Ton)

	1966	1968	1970	1972
Pik Demir	157	139	132	124
Çelik Blok	843	1109	1312	1442
Saç	197	344	414	367
Boru	26	20	14	14
Profil	49	54	47	66
Levha	27	87	112	130
Köşebent	35	53	84	41

Kaynak : Türkiye İstatistik Yılı: 1973, S: 247

Demir - Çelik Sanayiinin 1972 Yılındaki Durumu

ÜRÜN	Talep (Bin Ton)	İthalât (Bin Ton)	İkinci Plân Yıllık İthalât artışı %si
Yuvarlak	700	20	16.8
Ağır Profil	67	17	22.5
Hafif Profil	205	45	32.4

Demiryolu Malz.	27	11	22.4
Tel	95	3	69.5
Sıcak Çek. Saç.	180	63	99.2
Soğuk Çek. Saç	200	—	—
Alaşımlı Özel Çelik	100	13 + 9	2.9
Dikişli Boru	130	—	—

3. Beş Yıllık Plân S: 464, 479

On Yıllık Dönemde Demir - Çelik Ürünleri Talebi (Bin Ton)

ÜRÜN	1972	1977	1982	77/72	Yıllık Artış 82/77
Yuvarlak	700	1137	1657	10.2	7.8
Ağır Profil	67	112	132	10.8	3.3
Hafif Profil	205	417	696	15.3	10.3
Demiryolu Malzemesi	27	47	60	11.7	5.0
Tel	95	188	317	14.6	11.0
Levha	130	260	454	14.9	11.8
Sıcak Çek. Saç	180	350	599	14.2	11.3
Soğuk Çek. Saç	200	565	993	23.0	11.9
Galvanizli Saç	30	48	78	9.9	10.2
Teneke	70	123	216	11.9	11.9
Dikişli Boru	130	210	338	10.11	10.0
Dikişsiz Boru	32	54	93	11.0	11.5
Özel Çelik (X)	100	285	567	23.3	14.7
Döküm	232	389	729	10.9	13.4

(X) Makina yapım ve takım çelikleri, alaşımlı, yüksek karbonlu, dövme, kütük, vb...

1962-67 Döneminde yukarıda sayılan ürünler için genellikle plân hedeflerinden fazla üretim yapılabilmektedir. 1967-72 Dönemi içinde aynı şey söylenebilir.

E) DEMİR DIŞI METALLER

Bu bölümde sadece elektrik ve elektronik sanayiinde çok kullanılan bakır ve Uçak sanayiinin temel metali alüminyumdan kısaca söz edilecektir.

BAKIR

Elektrik ve Elektronik sanayiinde elektronik bakır iletken olarak kullanılır. Bu tür bakır Türkiye'de bir özel firma tarafından yapılmaktadır. Ancak mevcut kapasitenin artan talebi karşılayacağı şüphelidir. Tüm Bakır sanayiinin durumu ise hayli karanlıktır. 2 plân döneminde öngörülen üretimin ancak % 30'u gerçekleştirilmiş, büyük talep açığı ise ithalat ile karşılanmıştır.

ALÜMİNYUM

Uçakların dış gövdeleri ve motor parçaları çeşitli Al-Alaşımlarından yapılır. Alüminyum Türkiye'de

bol bulunan Boksit filizinden elde edilir. Etibank tarafından Seydişehir'de kurulan fabrika henüz saf alüminyum üretecek düzeyde çalışmamaktadır. Bunun da en büyük nedeni Keban'ın tam olarak devreye girip çok fazla elektrik enerjisini sağlayamamasıdır. Ancak saf alüminyum elde etmekle de uçak sanayiinin istediği malzeme sağlanmış olmaz. Örneğin Jet uçaklarında motor parçaları için aşağıda bileşimi verilen alaşımların çok özel tekniklerle hazırlanmaları gerekir.

Uçakta Alüminyum Kullanılan Yerler :

1) Kanat, 2) Çeşitli Kaplama, dış gövde, 3) Per-vane, 4) Motor karteri, 5) Silindir pistonları, 6) Tekerlekler.

Hafif Uçaklar için : US 2024 ve 7075 alaşımları

Jet için : % 22 Si'lu Alüminyum

Jet kompresöründeki bıçaklar — 2618 Alaşımı

Yüksek sıcaklıktaki bölgeler - 2219

Jetlerde silindirik kısımlar — SAP

(US-Kodu)		Alüminyumdan başka elementlerin yüzdeleri.						
Dövme	Alaşımu	Fe	Si	Cu	Mn	Mg	Ti	Zr
2219		%0,3	0,2	5,6-6,8	0,2-0,4	0,02	0,02-0,10	0,1
2618		%0,9 - 1,3	0,25	1,9-2,7	—	1,3-18	0,9-1,2	0,04-0,1

Özetle: Uçak Sanayii'nin gerektirdiği alüminyum üç basamakta yapılabilir:

- 1) Boksit filizinden alümina yapımı,
- 2) Alüminadan elektroliz ile saf alüminyum yapımı,
- 3) Alüminyum alaşımları yapımı.

Türkiye'de bugün sadece 1. basamak yapılmaktadır. 2. Basamağın ne zaman gerçekleştirilebileceği enerji durumuna bağlıdır. (3. Basamak hakkında bilgi edinmek mümkün olmamıştır.)

F) DİĞER

Elektronik sanayiinin çok önemli bir girdisi olan transistörler çok saf metal oksitlerdir. En ucuzları saf silisyum dioksit, en pahalıları (en hassas görevleri yapanları) germanyum ve galyum gibi metallerin oksitleridir. Türkiye'de bu tür maddeler yapılmaz, mevcut teknoloji ile de yakın bir gelecekte üretilmeleri olanaksızdır.

Ağır silah ve uçak sanayiinde kullanılan optik camlar ise ülkemizdeki mevcut tesislerde üretilemezler.

Buraya kadar, Dünyadaki gelişmeleri ve Türkiye'nin temel sosyo ekonomik yapısı hakkında pek detaylı olmasa da yeterli olacağını sandığımız bilgileri verdik. Bu bölümü bu kadar uzun tutmaktaki gayemiz, harp sanayiinin tanımının burjuva tarafından çarpıtılmasını önlemek olmuştur. Şöyle ki, burjuvazi harp sanayiini hiç bir temel ve yan sanayi olmayan montaj niteliğinde bir uçak veya tank yapımı şeklinde yansıtmaktadır. Halbuki **BAŞLIBAŞINA BİR HARP SANAYİİ YOKTUR! HARP SİLAHLARI ÜRETEN FİRMALAR SADECE TEMEL SANAYİİNİN ÜRETTİĞİ ÜRÜNLERİN DAHA ÜST DÜZEYDE BİR TEKNOLOJİ İLE MONTAJINI YAPMAKTADIRLAR? TÜRKİYE'DE BÖYLE BİR YAN VE TEMEL SANAYİİ YOKKEN ULUSAL BİR HARP SİLAHLARI ÜRETEN SANAYİİ KEŞİMİNDEN BAHSETMEK YANLIŞTIR?. BİZİM ANLAYIŞIMIZA GÖRE EĞER BİR SAVUNMA SANAYİİ KURULACAKSA BU, TÜM EKONOMİYİ İÇEREN BİR TEMEL AĞIR SANAYİİ VE ONUN YAN SANAYİİLERİNİN KURULMASI OLMALIDIR! BUGÜN BÖYLE BİR TEMELDEN YOKSUN OLAN TÜRKİYE'DE HERŞEYİ İLE DIŞA BAĞIMLI SİLAH MONTAJ FABRİKALARI KURUP ULUSAL HARP SANAYİİ DİYE NİTELEMEN YANLIŞTIR.**

IV. UÇAK SANAYİİ

Son günlerde, harp silahları üretiminin başlaması için ilk adım olarak modern jet savaş uçağı üretimine geçilmesini isteyenler hele bunu Ulusal savunma adına söylüyorlarsa ki öyledir; bizim de bu konuya biraz ağırlık vermemiz hem bu açıdan, hem de en yüksek teknoloji gerektiren böyle bir üretimin nasıl bir nitelik taşıyacağını ortaya koymamız açısından gereklidir.

IV-1. BUGÜNKÜ DURUMU

Halen Hava Kuvvetleri bünyesinde bulunan Ankara, Eskişehir ve Kayseri ikmal bakım merkezlerinde şu çalışmalar yapılmaktadır.

A. Eskişehir İkmal ve Bakım Merkezi (EİBM)

İzmir Halkapınar tayyare tamirhanesinden ayrılan bir kısım üniteler, 1925 yılında, Eskişehirde hava tamirhanesi olarak faaliyete başlamıştır. Daha sonra 1 nci Tayyare Taburu Tamirhanesi ve 1930 yılında da Tayyare Tamir Fabrikası adı altında çalışmaya başlamıştır. II nci. 5. yıllık plân döneminde Jet uçaklarının revizyonu için bir revizyon Atölyesi kurulmuştur. Hava Kuvvetlerine ait Jet Uçaklarının gövde bakım ve revizyonu, gövde montajı, motor montajı halen EİBM'de yapılmaktadır.

B. Kayseri İkmal ve Bakım Merkezi (KİBM)

1925 yılında Alman Junker şirketiyle ortak bir anlaşma yapılarak «Tayyare ve motor T.A.Ş.» adında bir şirket kurulmuştur. Bu ortaklığın gayesi, Türkiye'nin ihtiyacı olan bütün Uçakları Türkiye'de imal etmektir. 1926 yılında Kayseri de bu amaçla bir Tayyare Fabrikası kurulmuştur. Fakat daha henüz imalâta geçmeden ortaya çıkan bir lisans anlaşmazlığı nedeniyle ortaklık bozulmuştur. 1928 de bütün tesisler hükümetçe satın alınmıştır ve bu tesislerde halen şu işler yapılmaktadır:

1. Bir kısım Uçak malzemesi yapımı (çok az), ve çelik döküm, fakat bu da henüz istenilen düzeyde değildir.
2. Türk Silahlı Kuvvetlerine ait Helikopterlerin bakım ve onarımı.
3. C-47, C-130, C-54, T-66, T-11, H-9 tipi pervaneli Uçaklarının bakım ve onarımı.
4. Dart ve Paraşüt yapımı.

C. Ankara İkmal ve Bakım Merkezi (AİBM)

1942 yılında Malatya'da bir müfreze halinde kurulan bu tesis daha sonraları 1949'da Eskişehir Elektrik Malzeme Vasıtaları Tamir Fabrikasının buraya nakledilmesiyle daha da genişlemiştir. Daha sonra 1947'de bütün tesisler Ankara'ya nakledilmiştir. Halen Uçaklarla ilgili her türlü elektronik cihazların bakım ve onarımı bu tesislerde yapılmaktadır.

Ayrıca, Yeşilköyde THY uçaklarının bakımı ve onarımı için bir tesis kurulmuştur.

Bir Havacılık Bayramında, Hv. K.K.'nin çağırışıyla Ulusal Havacılık Sanayinin kurulması için gerekli finansmanı sağlamak amacıyla Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı kurulmuştur. Vakfın amaçlarını kısaca özetlersek,

1. Ulusal Havacılık Sanayimizi geliştirmek.

2. Hayati önemi olan hedeflerin savunulması için yapılan çalışmalarında Türk Hava Kuvvetlerine güç katkısında bulunmak.

Hemen faaliyete geçen vakıf kısa zamanda gelişerek, 2,5 milyar TL. na yakın bir varlığa sahip olmuştur.

Üçüncü 5 Yıllık Plân döneminde uçak sanayii, daha farklı bir görüşle ele alınmıştır. Güçlendirme Vakfının Milli Savunma Bakanlığı ve diğer ilgili Bakanlıklarla işbirliği yapması öngörülerek, kısaca TUSAŞ olarak isimlendirilen Türkiye Uçak Sanayii Anonim Şirketi kurulmuştur.

1973 yılında Sanayii ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak kurulan bu kuruluşun amacı şöyle belirtilmiştir. TUSAŞ'ın amacı, **Ülkenin Teknolojik düzeyini yükseltecek, milli hasılaya katkısı yüksek yabancı ekonomilere bağılılığı hafifleten, dış piyasa ile rekabet edebilir, Milli Güvenlik ve Sivil ihtiyaçlara yönelmiş bir Uçak Endüstrisi kurup işletmektedir.**

Halen bu kuruluşun sadece ismi vardır. Fakat kendisi ortada yoktur.

2 — TÜRKİYE'DE UÇAK SANAYİİNİN TARİHÇESİ

Uçak yapımı fikri Cumhuriyet devrinde ortaya çıkmıştır. İlk olarak Kayseri Tayyare Fabrikası kurulmuştur. Motor inış takımları ve proje ithal olmak üzere Hoop tipi avcı uçakları yapımına başlanmıştır. Daha sonra ağaç gövdeden madeni gövdeye geçilerek Eskişehir tayyare fabrikası kurulmuş ve P2L tipi uçak yapımına başlanmıştır.

Her iki Fabrika da askeri amaçlarla uçak yapımı için kurulmuştur.

Sivil maksatlar için uçak yapımına (1942) Etimesgut uçak fabrikası ile başlanmıştır. Resimlendirme ve geliştirme için 1945'de Gazi Çiftliğinde motor fabrikası ve hava tüneli kurulmuştur. (1945-

1946). Neticede bu teşebbüsler sonuç vermemiş ve kurulan fabrikalar yurdun ihtiyaç duyduğu imalatları yapmaya başlamışlardır.

(1935) Özel Sektör olarak Nuri Demirdağın Beşiktaş'taki ve daha sonra Yeşilköydeki teşebbüsleri sayılabilir, bu fabrikalarda Lisanslı NU D. 36 tipi 12 adet Uçak ve bir Plânör yapılmıştır.

3 — UÇAK YAPIMI

Bölümlendirilmesi :

1. Uçak Yapısı : Uçağın gövde, kanat ve kuyruğu uçak yapısını meydana getirmektedir.

Türkiye'de jet savaş uçağı, eğitim uçağı, genel hizmet uçakları ve Helikopterler için tasarım yapacak teknik eleman gurubu mevcut değildir. Ancak lisans alınarak gerekli bilgi temin edilebilir. Zira Mücadele uçakları gibi hafif uçakların dahi tasarımının yurt içinde gerçekleşmesi şüphelidir.

Uçak yapısında alaşımli aliminyumlar, çelikler, titanyum büyük ölçüde kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra geliştirilen grafit ve boran kompozitlerinde kullanma alanına girmektedir. Ayrıca takviyeli plastikler ve özel bir yapı olan sandviç konstruksiyon kullanılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen malzemelerin hiçbiri bugün Türkiye'de üretilmemektedir. Yapıda çok az bir yüzde teşkil eden çeliklerin imalatı yeni ek yatırımlarla mümkün görülüyorsa da ne derece başarı ve kârlılık getireceği dikkatle düşünülmelidir .

Alüminyum, Uçak Sanayinin temel yapı malzemesidir. Seydişehirdeki fabrika saf alümine (Al_2O_3) elde etmektedir. Saf alüminyum üretimine geçememiştir. Ancak saf Al üretse dahi Uçak sanayinde kullanılan çeşitli alaşımları için yeni tesisler gerekmektedir.

Uçak yapısını meydana getiren parçaların ham maddeden işlenmesi için gerekli tezgahlar Türkiye'de mevcut değildir, bunların ithal edilmesi gerekir.

Türkiye'deki iş gücü potansiyeline gelince, sayıları kısıtlı olan bakım tesislerinde çalışan elemanlar düşünülebilir. Bu eleman miktarı bugün için söz konusu olan bakım tesislerinin ihtiyaçlarını bile karşıyamamaktadır. Ancak bu elemanlardan faydalanılması düşünülse bile bunların bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir.

2. Güç Grubu : Belli başlı iki grup altında toplanabilir.

a) Jet motorları

b) İçten yanmalı motorlar

Her iki grupta Türkiye'de imâl edilmemektedir.

a) Jet motorları : Ancak lisans altında montaj ve imalat sanayii olarak düşünülebilir.

Montaj yolu seçildiğinde Türkiye piyasasının bir süreklilik göstereceği ve talebin yeterlilik göstereceği şüpheli, ilâve dış pazarlar bulmak büyük tekeli firmaların iznine bağlı olduğundan mümkün görülmemektedir.

Lisans altında ayrıntılı parçaların imali ise teknoloji, malzeme ve işgücü yönünden imkansızlıklar yaratacaktır. Üretim için gerekli olan teknoloji ve malzeme dışardan ithal edilmek gereğindedir. İş gücü yaratabilmek için belirli seviyedeki teknik elemanları eğitmek gerekecektir. Bu ise ancak dışardan iş gücü ithali ile mümkün olabilir.

b) İçten yanmalı motorlar : Otomotiv Sanayiinde kullanılan motorların bazı parçaları yurdumuzda imal edilmektedir.

Fakat memleketimizde bu motorları imâl edecek bir endüstri yoktur, diğerlerinde olduğu gibi bu endüstri de malzeme ve teknik bilgi yönünden dışa bağlıdır.

3. Avyonik : Uçağın avyonik sistemleri, silah, ateş, seyirüsefer, muhabere, uçuş kontrol v.s. sistemleri olarak gruplandırılır.

Bu grupları oluşturan tüm sistemler elektronik cihazlardır. Türkiye'de imali mümkün değildir. Ancak belli başlı tekeli firmalardan alınacak lisanslarla yapılabilir.

Elektronik sanayiinde esas değeri teşkil eden cihazın içindeki elemanlar değil, o elemanlardan en iyi sonucu alabilecek devrenin tasarımının hazırlanmasıdır.

Elektronik sanayiinin lisans altında üretimi dışa bağılılığı getirecektir. Lisans satan firma harp sanayii kolunda geliştirdiği yeni cihazların meyvesinden ilk önce kendisi yararlanacak ve bizi yeni cihazlarına göre demode olmuş cihazların pazarı durumunu düşürecektir.

Bu cihazların üretiminde kullanılan elemanların imali büyük miktarda üretim yapıldığında kârlı olabilmektedir. Bu nedenler gerekli elemanlarında dışardan alınması zorunlu olacaktır .

4. Diğer Teçhizat :

a) Kumanda gurubu : Ağırlığı hidrolik ve elektronik sistemler teşkil eder.

Hidrolik sistemdeki valfler, hidrolik silindirler ve hidrolik boruların imali şimdilik mümkün görülmemektedir.

Elektrikli sistemde, elektrik kumandalı valfler ve elektrik motorları bulunmaktadır. Bunların imali için mevcut yan sanayiilerden faydalanamayız, yurt dışından ithali gerekecektir.

b) Göstergeler : Uçağın uçuştaki konumunu, yakıt

miktarını, motorun çalışma durumunu, uçağa gelen yükleri gösteren aletlerdir.

Mevcut sanayii bunlara teknolojik, malzeme ve insan gücü olarak bir katkıda bulunamaz. Yurt dışından temin edilmesi zorunluğu vardır.

c) İniş takımları : Dikmeler ve tekerlek kompleksinden meydana gelir.

Mevcut sanayii iniş takımlarının mekanik aksamının imalatına katkıda bulunacak durumda değildir. Son günlerde OYAK'ın girişimleriyle lastik imalatçısı firmalar uçak lastiği imaline yönelmektedir. Bu imalatla teknoloji üretmekte değil lisans altında olacaktır. Ham madde olarak Doğal ve sentetik kauçuklar kullanılmaktadır, doğal kauçuk sentetiklere oranla daha çok tercih edilmektedir. Fakat günümüzde poliizopren kauçuğundan özel yöntemlerle en iyi uçak lastiği yapılmaktadır. Hafif uçaklar için kullanılan CBR lastiğinin 1977 sonuna kadar Türkiye'de yapılması plânlanmaktadır henüz deneme safhasındadır. Poliizopren kauçuğunun Türkiye'de yapılması bugün için düşünülmektedir. Bu nedenle ham madde de ithal edilecektir.

d) Pilot Teçhizatı ve Pilot kabini şartlandırma sistemleri :

Bu guruba fırlatma sandalyesi, kabin havalandırma ve basınçlandırma sistemleri girmektedir.

Adı geçen unsurlar askeri amaçlar için vazgeçilmez unsurlardır.

Fırlatma sandalyesinden lisans altında yapılırsa, dahi, malzeme yönünden mevcut sanayii bir katkıda bulunamaz.

Havalandırma ve basınçlandırma sistemleri, termostatlar ve raflar ithal edilmek mecburiyetindedir.

e) Yakıt Sistemi : Yakıtın muhafaza edildiği kauçuk depolar yakıt basma pompaları ve valflerden oluşur.

Mevcut sanayiinin malzeme ve teknoloji olarak şu anda bir katkısı bulunamaz. Yalnız depolar için gerekli malzemenin Pet-kim tarafından temini düşünülebilir, pompa ve valfler ancak patent altında yapılabilir.

V — ULUSAL SAVAŞ SANAYİİ VE BAĞIMSIZLIK SORUNU

1 — Dış Politika ve Savaş Sanayii

Bilindiği gibi Türkiye, Nato ve ikili anlaşmalarla dışa bağımlıdır. Türkiye'nin stratejileri emperyalist sistem içinde belirtilmektedir. Hem politik bakımdan hem de kurulu olan montaj sanayii ile dışa bağımlı olan Türkiye'nin bugünkü ne şekilde bir ulusal savaş sanayi kuracağı bellidir. Çok ileri bir teknoloji gerektiren savaş sanayi alanında Türki-

ye'nin bugünkü ekonomik ve sosyal yapısıyla üretime geçmesi, emperyalist ülkelerden yatırım malı, ham madde ve teknoloji ithalatının hacmini ve hızını arttıracaktır. Ayrıca mevcut «karma ekonomi»nin sermaye ve teknoloji düzeyi, savunma ihtiyaçlarının tamamını karşılayacak bir üretim kapasitesi yaratmaya yeterli değildir. Bu durumda emperyalist ülkeler sermayesi Türkiye'de bu alanda yatırımlara girecektir. Niketim son zamanlarda çeşitli uluslararası tekeli sermaye sahiplerinin uçak fabrikası kurmak için yaptıkları teşebbüsleri çerçevesinde kurulacak olan savaş sanayii emperyalis sanayilerinin taşaroluğunu yapacaktır.

2 — İstihdamda Öncelik Sorunu

Türkiye bugün çok büyük bir istihdam sorunu ile karşı karşıyadır. Hızla artan enflasyon hızı ve gün geçtikçe sayıları fazlaşan işsiz kitlesiyle ekonomimiz dar boğazlara girmektedir. İşsiz sayısının 4 milyona ulaştığı söylenmektedir. Bu durumda yapılacak olan yatırımlarda insangücü istihdamı sorununu ön plâna almak gereği ortaya çıkar.

Şimdilerde, kurulması düşünülen bir uçak fabrikası için öngörülen yatırım miktarı ile 3. Beş Yıllık Plânda yer alan plân yatırımlarının karşılaştırdığımız zaman gerek işgücü gerekse yatırılan katma değerler arasındaki fark dikkate değer bir özellik göstermektedir.

3. Plân Yatırımları (1972 - 1977)

Demir-Çelik	15.400 Milyon TL.
Demir dışı metaller	7.450 »
Kimya + Gübre + Petrokimya	13.170 »
Petrol rafineri	6.750 »
Plâstik işleme	400 »
Lastik sanayi	700 »
Seramik + Çimento	750 »
Cam	650 »
Gemi İnşa	1.020 »
Demiryolu taşıt Araç.	300 »
Makina İmalât	6.700 »
Tarım alet, makina	1.550 »
Elektrik makina + Gereç	1.550 »
Madeni Eşya imalâtı	4.100 »
Elektronik Sanayi	1.500 »
T O P L A M	61.990 Milyon TL.

1973 Yılında

3. Plân Yatırım (Milyon TL.)	Çalışan sayısı	İşyeri sayısı	Katma Değer (Milyon TL.)
1. Kimya + gübre + Petrokimya + Petrol Rafin + Lastik + Plâstik	21.020	61.935	642
2. Cam Seramik	1.400	43.668	378
3. Metal Ana Sanayii	22.850	47.029	257
4. Madeni Eşya v.s.	16.720	142.026	1265
T O P L A M	61.990	294.658	2542
			32.108

Tabloda bulunan ana kimya, petro kimya, rafineri, lastik, plâstik, cam, seramik ve çimento sanayilerinde 1963-1973 döneminde, işyeri sayısında % 100 ve çalışanların sayısında da % 107 artış olmuştur. 1973 yılında bu dallarda 106.000 kişi çalışırken 1977 de 150.000 kişi kadar çalışması beklenmektedir. Yani bu dallardan yaklaşık olarak 50.000 kişiye yeni iş sahası açılabilir, bu iş için öngörülen yatırım 22,5 milyar TL. dir. İlgili sanayi dallarının 1973 de Türkiye'ye kazandırdığı katma değer 16,5 TL. dir.

Halbuki aynı dönemde yapılması istenen 200 uçak kapasiteli bir tesisin Türkiye'ye maliyeti 13-14 milyar TL. olacak ve çalıştıracağı kişi sayısı da ancak 3.000-4.000 arasındadır.

	1977 sonuna (Milyar) dek yatırım TL.	(1977 Çalışan Sayısı
Kimya ve ilgili San.	22,5	150.000
Uçak Fabrikası	13-14	4.000

Bu rakamlar da açıkça göstermektedir ki kurulacak bir uçak fabrikası ne Türkiye'nin şartları ile ne de ekonomi biliminin ölçüleri ile bağdaşmamaktadır. Kurulacak uçak fabrikasının montajcı niteliğini de gözönünde tutarsak ülke ekonomisinin böylesine bir üretimden sadece zarar göreceği açıktır.

V — SONUÇ

2-3-4 Ocak 1975 tarihinde Ankara Ticaret Odası tarafından düzenlenen Milli Harp Sanayii adlı seminerde Türkiye'de hemen bir harp politika bağımlılığını, ittifaklarını ve Nato'yu unutmaya benzerler.

Bu seminerde konuşan Prof. Ahmet Kılıçbay Kıbrıs hareketinin arkasından «Askeri Başarının Arkasında Güçlü Bir Ekonominin ve Onu besleyecek bir sanayiinin» bulunması gerektiğini söylemiştir.

Burada Türkiye'nin emperyalist kapitalist sisteme bağlı Nato ve ikili anlaşmalar çerçevesinde hareket edebilen bağımlı bir ülke olduğu unutulmak istenmiştir.

Prof. Ahmet Kılıçbay, 1961 Anyasasında da açıkça belirtilen sosyal devlet ilkesini de çiğneyerek kalkınma hızının % 9 dan % 7 ye düşürülerek bir savaş silâhları üreten sanayiinin kurulmasını önermekte ve bunun refahı artıracaklarını çünkü hürriyet gibi manevi unsurların refahı etkileyen birer faktör olduğunu söylemektedir. Sayın Profesörün burada belirttiği refah, alıcısı hazır olan silâh üretiminin özel sektörün de üretime katılmasıyla tekeli sermayeye sağlam olanakları yaratması ve tekeli sermayenin refahıdır, bunun dışında devlet mekanizmasına da hakim olan bu çıkar çevrelerinin ulusal savunma bahane edilerek işçi sınıfının demokratik hakları olan grev hakkını ortadan kaldırmak ve halktan alınan vergilerle işleyen ve sosyal yatırımlara yönelmesi gereken devlet mekanizmasının olanaklarını özel sektöre aktarmaktır.

Setamamak korkusu yoktur ve hiçbir devlet sınırları içerisindeki silâh sanayiinin çökmesini istemeyeceğinden bütün olanaklarıyla destekleyecektir.

Kurulması istenen silah sanayiinin Türkiye'nin ekonomik ve politik bağımsızlığını pekiştireceğini iddia ederek kollarını sıvayan bu çevreler, bir iki paragraf sonra söyledikleri sözlerle kendi kendileriyle çelişkiye düşmektedirler. Ekonomik ve politik bağımsızlık ancak kendi teknolojisini üreten, temel girdiler ve aksamlar açısından dışarıya bağımlı olmayan gerçek anlamda bir sanayileşme ile mümkündür. Türkiye sanayii, lisans, patent, teknolojik know-how ve temel girdiler bakımından dışarıya bağımlı, montajcı, taşaron nitelikli bir sanayiidir. Kurulacak harp sanayiinin de montaj nitelikte olacağı ve bütün yönleriyle dışa bağımlı olacağı, ülke içinde yapılar gözüken bir kısım par-

çaları üreten yan sanayiilerin de ülkenin genel yapısıyla ilişkili olarak yine dışa bağımlı olduğunu da gözönüne alırsak bu sanayiinin ülkenin bağımsızlığını arttıracaklığı yerine daha çok bağımlılık getireceği açıktır. Bu tür dışa bağımlı sanayii, yan sanayii yaratsa bile şimdiye kadar olduğu gibi çok uluslu tekellerin kontrolünde uluslararası tekeli sermayeye bağımlı bir çarpık yan sanayii yaratacaktır. Kıbrıs savaşı bahane edilerek şövenist duyguları kabartarak, askeri yardımın kesilmesini de bağımsızlık ve milli savunma adına kullanarak yola çıkanların, bugün silâh ambargosu koyanların, yarım lisans patent anlaşmaları ile dışa bağımlı üretime geçecek olan bu yatırımların bazı kritik parçalarının böyle bir durumda devamlı olarak geleceğini nasıl garanti edeceklerini merak ediyoruz.

Günümüzde emperyalistler ürettikleri silâhları daha fazla satabilmek için az gelişmiş ülkeler arasındaki bölgesel savaşları körüklemektedir. Yunanistan-Türkiye arasındaki çatışmada da bu unsur tahrik edilerek büyük çapta silâh satılması yoluna gidilmek istenmektedir. 1973-1974 yılında Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve İran'ın savunma harcamalarının milli gelirlerine oranı ABD dahil bütün emperyalist ülkelerin savunma harcamalarının milli gelirlerine oranlarından yüksektir.

Türkiye % 6.5, Mısır: % 32, Suudi Arabistan % 21.8, İran % 9.3, ABD % 6.2

Seminerde konuşanların belirttikleri bir diğer noktada da dış pazarlara açılmanın gerektiği üzerine yoğunlaşmaktadır. Halbuki büyük silâh tekellerinin dünya piyasasına hakim olduğu ve Türkiye'de kurulacak sanayiinin de bu tekellere lisans, patent ve temel malzemeler bakımından bağımlı olacağı bir durumda dış pazar olanakları ancak emperyalist silâh tekellerinin direkt giremeyeceği yerlere satış yapmasına izin verilerek ortaya çıkabilir. Kaldı ki, teklif alınan 6 firmadan istenen teklif sadece 200 uçaklık bir paket programı içermektedir. Bunun ötesinde üretim genişletildiği takdirde, dış pazara açılmada emperyalizmin kontrolü altında ve onun çıkarlarına yönelik olacaktır.

Bugün Türkiye'de kurulması istenen harp sanayii hangi yan sanayii ürünlerine dayanacaktır? Bu soruya cevap aramadan özel sektörün kâr hırsı ve körüklenen şövenist duygularıyla bir savaş sanayii kurulmak istenmektedir. Türkiye'de Alüminyum, motor sanayiileri yokken, elektronik sanayinde tamamen dışa bağımlı montaj sanayii hakimken, optik sanayii kurulmamışken harp sanayii kurmaktan bahsetmek gülünç olmaktan öteye gidemez. Çünkü kurulması istenen harp sanayiinin sloganları bağımsızlık ve savunma adına atılmakta, ondan sonra kurulacak savaş sanayiinin tamamen dışa bağımlı montaj nitelikte olacağını kabul etmek bu

işin özel sektörün kâr hırsından kaynaklandığını göstermektedir.

İşte son Kıbrıs savaşı yankıları arasında şövenist duyguları da kabartarak bağımsızlık getireceği iddiaları ile kurulması istenen harp sanayii patent, lisans, yarı mamul madde ve her türlü girdiler bakımından ülkemizi daha da bağımlı kılacaktır. Savunma adına ise bir yandan emperyalizmi Orta Doğu Bekçiliği, diğer yandan özel sektör tarafından üretime gidildiğinde Almanya'da Hitler faşizmi sırasında ve son günlerde ABD'nin uzak doğu siyasetinde görüldüğü gibi saldırgan bir politikanın doğması kuşkusudur.

Bu yatırımların amacı (uçak montajı vs.) bugün pazar sorununu çözmeden hatta bazan alınan siyasal kararlar gereğince elindeki pazarlar bile daralan (ABD'nin askeri, yardımı kesmesi ile Türkiye'ye gıda sanayiinde çalışanlar temin etmektedir. ye'ye silah satılmaması) emperyalist silah tekellerine yeni pazar ve yatırım imkânları yaratarak onların pazar sorunlarına yönelmiş olmasıdır.

Pazar sorununun yanında, önemli bir etken de emperyalist-kapitalist sistemin sistem olarak yaşayabilmesi için kurulan Nato, Cento, Seato gibi askeri paktlarının ulusal bağımsızlık savaşları ve emekçi halkların antiemperyalist mücadelelerini bastırmaya yönelen (domino siyaseti)'nin daha

güçlü olabilmesidir. Onun için başta ABD olmak üzere uluslararası tekeli sermayenin desteklediği bu askeri paktlar içerisinde yer alan Türkiye'de de emperyalizmin Orta Doğu politikası açısından önemli olması bakımından hızlı bir silahlanma yaratılmak istenmektedir. Son Cento toplantısında alınan ve Cento ülkelerinin Orta Doğudaki antiemperyalist mücadeleleri ortaklaşa bastırmak kararları, bu ittifakların emekçi halklara karşı kurulmuş olduğunun ve silahlanmanın bu amaca yönelmesini açıkça kanıtlamaktadır.

Raporda belirttiğimiz gibi savaş sanayii diye bağımsız bir sanayii yoktur. Ağır sanayii üzerine kurulan bir silah üretimi olabilir. Bu da savunma için kendi öz teknolojisini üreten, hiçbir şekilde dışarıya bağımlı olmayan bir ağır sanayiinin kurulmasına yönelik bir sanayiileşme politikası içinde ele alınmalıdır. Bu da ancak ve ancak yukarıda belirttiğimiz bağımsız bir sanayiileşme ve bağımsız bir dış politika programı içinde kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilmelidir. Bu süreç, emperyalist-kapitalist sistem ve onu Nato, Cento gibi ittifaklarının anlaşmaları içinde gerçekleştirilemez. Buna ek olarak her türlü girdisinin dışarıdan ithal edildiği, patent, lisans yollarıyla bağımlı, hatta dizaynının dahi emperyalist tekellerce çizildiği bir montaj sanayii Türkiye'nin teknolojik gelişmesine hiçbir katkıda bulunmayacaktır.

P A M U K BASMACILIĞI

Odamız meslek kitapları dizisinden, Tekstil Sanayiinde çalışan meslektaşlarımız için «El Kitabı» niteliğindeki «PAMUK BASMACILIĞI» kitabı yayınlandı. Odamız üyelerinden Sayın Ayfer ve M. Fikri Çiftçi tarafından önemli eserlerden derleme olarak hazırlanan kitapta ana başlıklar şu şekilde: 1) Tekstil Lifleri ve Özellikleri (Sınıflandırılması - Pamuk Basmacılığındaki kimyasal Proses ve Operasyonlar (Pişirme - Beyazlatma - Merse-rizasyon - Basma - Apre

Kitabın fiyatı 50,—TL., üyelerimize ise indirimli 25,—TL. dir Kitap Odamızdan istenebilir.